

Izjela vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXV.

Cena lista je \$2.00

Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 5. APRILA (APRIL 5), 1943

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 96

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriška in angleška letala mečejo bombe na Evropo

Leteče trdnjave napadle Rehaulove tovarne v pariških predmestjih, angleška in kanadska letala pa so zmetala 900 ton bomb na Essen.—Britska prva armada prodira proti Bizertu in Tunizu.—Sovjetsko poveljstvo poroča, da so Nemci izgubili 1,200,000 vojakov v teku ruske zimske ofenzive.—Ameriški in avstralski letalci potopili dve japonski ladji, tri pa poškodovali

London, 5. apr.—Angleški bombniki so sinoči ponovno napadli Nemčijo, toda tarče bomb niso naznanjene. To je bil že tretji napad v ofenzivi proti osi.

Okrog 133 ameriških letal, ki so jih včeraj metale bombe na velike Renaultove tovarne v pariških predmestjih, dočim so nekaj ur prej angleški in kanadski letalci zmetali 900 ton bomb na Kruppove tovarne za topove v Essen, Nemčija. Komaj so se prvi letalci vrnili v svoja oporišča, so se dvignili drugi v zrak in obnovili napade na nemška industrijska središča in nacijske baze v Franciji in Holandiji.

Velika zavezniška letalska ofenziva se je pričela v soboto in se nadaljuje. Osiščne radiopostaje so utihle.

(Pariška radiopostaja, katero kontrolirajo nacisti, je naznanila, da so bombe, katere so ameriški letalci metali na pariška predmestja, porušile mnogo poslopij in ubile čez sto ljudi.)

Zavezniški letalci so metali bombe tudi na vojaško letališče pri Caen, železniške postaje pri Dieppe, ladjedelnice pri Rotterdamu, Holandska, in nemške ladje ter parnike, zbrane v bližini francoskega obrežja. Angleški letalski minister pravi, da sta bili dve nemški ladji torpedirani v norveških vodah.

Samo štiri ameriške letelce trdnjav izmed onih, ki so bombardirale pariško industrijska predmestja, se niso vrnili v svojo bazo.

Zavezniški stan, Afrika, 3. apr.—Britska prva armada v severni Tuniziji prodira proti Bizertu in Tunizu. Prvi vojaški oddelki so okupirali El Aouano, šest milj vzhodno od Sedjenane, in dospeli do vzhodnega strateškega hriba pri Mateuru, ki leži 18 milj južno od Bizerte. Osiščne sile, kateri poveljuje nemški general Jurgen von Arnim, se umice pod pritiskom britskih čet.

Britska osma armada, kateri poveljuje general Bernard L. Montgomery, napada Rommelove kolone v južni Tuniziji. Nemci in Italijani so se umaknili na nove pozicije na ozemlju, ki leži 24 milj severno od Gabesa. Poročilo pravi, da je britska armada zdrobila odpor osi in čet na severni in južni strani Oudrefa.

(Radio Berlin poroča, da Rommelova bojna črta je 15 milj severno od Gabesa in da bo njegova sila kmalu navezala stike z Arminovo armado v severni Tuniziji.)

Nemci so zagnali oklopne in motorne enote v boj proti ameriški armadi, kateri poveljuje general George S. Patton, zbrani na ozemlju ob cesti, ki spaja Gabes s Gafso, ki pa so bile vržene nazaj z velikimi izgubami.

Vest s fronte se glasi, da so ameriške čete začele novo ofenzivo proti osi in sili pri Maknassu in El Guetaru. Radijsko poročilo iz Alžira, da so navezale stike z britsko osmo armado, se ni potrdilo.

V dolini Ousseltiji so v akciji francoske čete. Te so zasedle važne pozicije in poglonele osi in kolone v hribe. Zavezniška bojna letala ne-

prestano bombardirajo osi in pozicije od Bizerte, mornarične baze, do Sfaksa. Na osi in kanadski letalci pri Sfaxu so vrgla več sto bomb, ki so porušile hangarje in zanele požare.

Poročilo, da nemški letalski transporti prevažajo vojaške čete iz Sicilije v Tunizijo, ni potrjeno.

London, 3. apr.—Sovjetsko poveljstvo poroča, da so Nemci v teku ruske zimske ofenzive, ki je bila zaključena 31. marca, izgubili 1,200,000 vojakov. To število vključuje ubite, ranjene in ujetе vojake.

Ofenziva se je pričela 10. novembra pri Stalingradu in je trajala 141 dni. Rdeče armade, ki so začele prodirati s Kavkaza proti severu in zapadno od reke Volge, so reokupirale ozemlje v obsegu 185,328 kvadratnih milj. Nemške izgube v opremi so bile ogromne. Te so vključevale 5090 bojnih letal, 9190 tankov, 20,360 topov in strojin. Največji poraz so Nemci doživeli na stalingrajski fronti.

Na ozemlju, ki so ga ruske armade reokupirale v zimski ofenzivi, prebiva okrog 20,000 ljudi. Rusi so reokupirali važne železniške proge in vodna pota. Med rekami, ki so prišle pod rusko kontrolo, je najvažnejša Volga, ki spaja južno in centralno Rusijo.

Moskva, 3. apr.—Tanjane snega in transportni problemi ovirajo vojne operacije na dolgi ruski fronti, poroča poveljstvo. Rusko vojaštvo se zdaj trudi v naporih vzdrževanja zalagalnih črt.

Uradni komunikacije, objavljen danes jutraj, pravi, da je čehoslovška vojaška enota, formirana v Rusiji, v akciji proti Nemcem na severni strani reke Donec v Ukrajini. Ta je uničila v zadnjih dneh 22 nemških tankov in ubila čez 400 sovražnikov.

Na leningrajski fronti so v akciji topniški oddelki. Topniški dvoboj se vrši pri Kolpinu, 18 milj južno od Leningrada. Na centralni, severozapadni in kavkaski fronti je nastal odmor v vojnih operacijah. Sovjetske čete so zasedle nadaljnje naselbine v prodiranju proti Smolensku, nemški vojaški bazi, ki leži 230 milj zapadno od Moskve.

Zavezniški stan, Avstralska, 3. apr.—Ameriški in avstralski letalci so napadli japonske ladje in parnike v bližini Kavienga, otok New Ireland. Bombe so potopile dve ladji, tri pa poškodovali. Kavieng leži 550 milj severovzhodno od Port Moresbyja, zavezniške mornarične baze ob Novi Gvineji.

Washington, D. C., 3. apr.—Mornarični department je naznanil obnovo letalskih bitk pri Solomonih. Ameriški letalci so sestrelili 16 japonskih bojnih letal v spopadu nad enim otokom Solomonove grupe, sami pa so izgubili tri letala.

Kongres dovolil denar za vzdrževanje luk

Washington, D. C., 3. apr.—Nižja kongresna zbornica je dovolila \$35,700,000 za vzdrževanje in izboljšanje luk, poglavitno rek in preprečevanje poplavl. Nadaljnja vsota \$8,724,000 je bila dovoljena za dela ob Panamskem prekopu.

Ženske bodo delale na farmah

Zivilski administrator pojasnil program

Washington, D. C., 3. apr.—Chester C. Davis, novi načelnik živilske administracije, je dejal, da bodo članice ženskih klubov, pisarniški uslužbenci in celo deklice in dečki, člani skavtskih organizacij, delali nekaj dni na teden na farmah v poletju. Davis je orisal program, ki se bo izvajal s sodelovanjem uradnikov civilne obrambe, vzgoje in drugih organizacij, ki lahko pomagajo.

V mestih bodo uradniki civilne obrambe rekrutirali pisarniške uslužbenke za dela na farmah. Davis je dejal, da bodo tudi vojaki, ki so stari 38 in več let, dobili dopust in poslani na farme, kjer bodo pomagali farmarjem pri obdelovanju zemlje in pospravljanju pridelkov. Davis je rekel, da bo prišlo okrog 200,000 delavcev v Ameriko iz Mehike in v Bahamskega in Jamajškega otočja. Načrt transportacije teh delavcev v Ameriko bo izvajal polkovnik Jay Taylor, uradnik v Davisovi administraciji.

Davis je orisal program glede pomoči farmarjem pri zaščiti njih pred črni senatnega odseka za sproprilacije. On je dejal, da bo potreboval \$40,000,000 za izvedbo programa.

Armada ustrahuje rudarje, pravi Lewis

“Druga fronta” na premogovnem polju

New York, 3. apr.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMW, je dejal, “da agencije armade ustrahujejo rudarje z implicirano sugestijo, da bo druga fronta ustanovljena na ameriškem premogovnem polju.” Lewis je izrekel to obdobje v razgovoru z reporterji po konferenci z operatorji iz severnih držav.

“Nov vznemirjač faktor je bil zanešen v situacijo na premogovnem polju,” je rekel Lewis. “V mislih imam ustrahujočo taktiko in akcije agentov petega in šestega armadnega zbora. Ti agencije prihajajo v naše distrikte urada za zahteve, naj jim izročimo imena uradnikov, rudarjev in kompanij, pri katerih so rudarji upošleni. To dokazuje, da hočejo ustanoviti drugo fronto na premogovnem polju.”

Pogajanja med reprezentanti Lewisove unije in operatorji glede sklenitve nove pogodbe, ki naj bi nadomestila sedanjo, katere veljavnost je potekla 1. aprila, so se pričela 10. marca v New Yorku in vse kaže, da sporazum še ne bo kmalu dosežen. Unija zahteva zvišanje mezd za dva dolarja na dan in minimalno mezo \$8 za vse, ki delajo v premogovnikih.

Osiščni špioni na delu v Ameriki

Washington, D. C., 3. apr.—Podadmiral Harold C. Train je dejal, da so nemški in japonski špioni aktivni v Ameriki. Špionska omrežja so v okolišjih važnih vojnih industrij. Veliko številno špirov je bilo aretiranih v zadnjih mesecih, mnogi pa še operirajo.

RAVNOTEŽJE MED CENAMI IN MEZDA- MI PREDLAGANO

Voditelji delavskih unij pri Rooseveltu

VOJASKA KLIKA
KRITIZIRANA

Washington, D. C., 3. apr.—Voditelji unij Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije so konferirali s predsednikom Rooseveltom v Beli hiši in apelirali nanj, naj stori korake za doseganje ravnotežja med cenami in mezdami. Opozorili so predsednika na dejstvo, da cene stalno naraščajo kljub kontroli, dočim so delavske mezde ustajene.

William Green, predsednik ADF in Philip Murray, predsednik CIO, sta opozorila Roosevelt, da morata biti stabilizacija cen in mezd sporedni. Cene potrebujemo, da poskočijo za sto odstotkov od 1. januarja 1. 1941, ko je vojno-delavski odbor osvojil formulo, ki določa zvišanje mezd za petnajst odstotkov, do 1. januarja tega leta. Green in Murray sta zahtevala tudi reprezentativno delavcev v živilski administraciji, katere načelnik je Chester C. Davis.

Konferenca v Beli hiši so se udeležili tudi George Meany, tajnik-blagajnik ADF; William L. Hutchison, predsednik tesarске unije; Harry Bates, predsednik unije zidarjev; Julius Emspak, tajnik unije United Electrical Workers; R. J. Thomas, predsednik avtne unije, in Alvaney Johnston, predsednik bratovščine strojevodij in kurjačev.

Murray in Green sta povedala reporterjem po konferenci z Rooseveltom, da nista sugerirala odprave mezdne kontrole, ki jo izvaja vojno-delavski odbor, predlagala pa sta revizijo mezdne formule navzgor.

A. F. Whitney, predsednik bratovščine železniških spremnikov, je v glasilu svoje organizacije obsodil sedanji način izvajanja mezdne kontrole in udaril po vojaški klikli. To je obdolžil, da potiska deželo v militaristični fašizem. Vodja te klikle je general Brehon B. Somervell. Whitney pravi, da hoče ta klika dominirati civilne funkcije federalne vlade.

Protišpionski načrt sprejet

Zaščita državljanov pred prosekucijo

Washington, D. C., 3. apr.—Nižja kongresna zbornica je sprejela vojni zaščitni načrt, ki določa smrtno kazen za posameznike, ki izvrše čine špionaže in denarno kazen pet milijonov dolarjev za korporacije, ki so spoznane za krive.

Načrt je bil sprejet z dodatkom, ki ga je predložil kongresnik Hamilton Fish, republikanec iz New Yorka. Dodatek določa zaščito državljanov in časopisov, ki kritizirajo notranjo in zunanjo politiko Rooseveltove administracije, pred prosekucijo. Fish je dejal, da načrt, ako se ne amandira, lahko tvori podlago za prosekucijo časopisov. On je omenil dva dnevnika, ki stalno napadajo Rooseveltovo administracijo — čikaško Tribune in newyorški Daily News. Njegov dodatek je bil sprejet s 129 proti 95 glasovom.

Avtor načrta je kongresnik Sumners, demokrat iz Texasa in načelnik odseka za justične zadeve.

Domače vesti

“Četniki” v Chicagu
Chicago. — Film “Četniki,” ki bazira na gerilskih bojih z Nemci in Italijani v Jugoslaviji in v katerem je glavni junak general Draža Mihajlovič, so začeli predvajati zadnje dni v kinogledališču Apollo v čikaškem downtownu. V Mihajlovičevi vlogi nastopa Philip Dorn, v vlogi njegove žene Ljubice pa znana ruska igralka Anna Sten.

Clevelandake vesti
Cleveland. — Dne 31. marca je v bolnišnici umrl Anton Smole, star 63 let in doma iz Smarje pri Slapu na Dolenjskem. V Ameriki je bil 44 let in tukaj zapuščal ženo, tri sinove (eden pri vojaki), dve hčeri, brata in tri polsestre. Bil je član društva 126 SNPJ. — Istega dne je umrla Margareta Kusner, roj. Gliha, stara 79 let in doma iz Gradencev. V Ameriki je bila 46 let in tukaj ne zapuščala sorodnikov.

Nov grob v Penni
Imperial, Pa. — V bolnišnici Mercy v Pittsburghu je zadnje dni umrl Dominik Obid, star 61 let in rojen v Bukovem pri Cerknu na Goriškem, član društva 106 SNPJ. Bil je star naseljencev in tukaj ne zapuščala sorodnikov.

Welles vidi povojne potežkoče

Amerika se ne sme izolirati od ostalega sveta

New York, 3. apr.—Državni podtajnik Sumner Welles je v svojem govoru pred državno trgovsko zbornico, ki je bil po radiu razširjen na vsa režela, dejal, da povojna ameriška politika je vir resnih dvomov v mišljenju voditeljev Združenih narodov. Ti še niso pozabili, da se je Amerika po zmagi v prvi svetovni vojni zaprla in se odpovedala vsaki kooperaciji z zavezniki pri rekonstrukciji.

“Naši zavezniki se vprašujejo, ali se bo Amerika spet izolirala,” je rekel Welles. “Preizkušnja bo, ko pride vprašanje obnovitve trgovinskih pogodb v ospredje. Ta bo pokazala naše bodoče namene. Amerika mora pomagati na noge onim narodom, ki najbolj trpe v tej vojni, ne samo iz humanitarnih razlogov, temveč tudi v svojem lastnem interesu. S tega vidika je razumna trgovska politika potrebna. Tuje države bodo uživale blagostanje le, če dobe tržišča za svoje produkte. Polna uposlenost naših delavcev in virov se bo vzdrževala, če bodo tržišča za naše produkte. Z drugimi besedami to pomeni, da so zdrave mednarodne trgovske smerice bistvena potreba in povezane z našimi življenjskimi interesi.”

Welles je dalje rekel, da je ustanovitev mednarodnega ustreja za vzdrževanje trajnega miru največja naloga Združenih narodov. Brez mednarodne kooperacije ne more biti trajnega miru.

Krščilci federalnih regulacij kaznovani

New Haven, Conn., 3. apr.—Federalni sodnik Carroll C. Hincks je naložil denarno kazen trinaestim kompanijam in posameznikom v vsoti \$107,118 zaradi kršenja federalnih regulacij. Vsi so bili spoznani za krive operiranja nelegalnih (ernih) tržišč z mesom. City Beef Co. mora plačati \$45,000, dva njena uradnika, Max Klein in Samuel Samonovits, pa \$9000 vsak. Standard Beef Co. mora plačati \$11,680, Harry Bawarsky, predsednik te kompanije, pa \$10,000.

General Giraud svari Lavala

Francoška armada bo zdrobila sovražnika

Alžir, Alžirija, 3. apr.—General Henri Giraud, vrhovni komisar francoske severne Afrike, je v dramatičnem govoru po radiu opozoril Piera Lavala, načelnika vlade v Vichyju, da bo njegova armada v Afriki prišla s bajoneti resnico francoskemu ljudstvu in ne bo odnehala v borbi, dokler ne bo korakala pod obokom slavoloka zmage v Parizu.

“Vi trdite, da smo izdajalci Francije,” je rekel Giraud. “Jaz pravim, da mi tvorimo silo, ki bo strla sovražnika in osvobodila Francijo. Francoško ljudstvo je z nami. Izdajalci in uporniki ste vi v Vichyju. Ali silite grmenje topov in brnenje letalskih motorjev? Ti so v akciji proti sovražniku. Američke, britske in francoske čete pode Rommelove kolone v Tuniziji. Ali silite bojni krik? Kaj vi mislite? Ali ne delite veselja z onimi, ki zmagujejo v boju za osvoboditev Francije? Vi, Laval, ki sedite pri mizi v zakotnem uradu, kaj je vaše mnenje? Francoski ponos je prišel spet do izraza. Vi, ki ste izdali interese francoskega ljudstva, ne delite z nami ponosa. Kazen za zločine, ki ste jih izvršili, je blizu.”

Mehika bo sprejela poljske begunce

Washington, D. C., 3. apr.—Prvi korak glede premestitve okrog 15,000 poljskih beguncev, ki se nahajajo v Iraku in Perziji, v Mehiko, ki jim je obljubila zavetje, je bil storjen. Bivši newyorški guverner Herbert H. Lehman, načelnik nedavno ustanovljenega odbora za rehabilitacijo beguncev in zunanjo pomoč, je naznanil sklenitev dogovora z mehiško vlado. Poljski begunci so del grupe 45,000 Poljakov, po večini kmetov, ki so bili deportirani v Rusijo, ko je ruska armada invadirala poljske pokrajine po nemškem napadu na Poljsko.

Reorganiziranje brit- skega vojnega kabineta

London, 3. apr.—Zahteva, da se britski vojni kabinet popolnoma reorganizira, je bila oživiljena v zbornici lordov. Lord Beaverbrook je naznanil, da bo sprožil debato o tej zahtevi. On je za to, da vojni kabinet tvori edino ministri, ki ne opravljajo drugih dolžnosti. Beaverbrookove stališče je v nasprotju s stališčem premierja Churchilla. Slednji je že večkrat naglasil, da sedanji vojni kabinet nadkriljuje onega, ki ga je ustanovil Lloyd George v prvi svetovni vojni.

Velike osiščne izgube na morju

London, 3. apr.—Osiščne izgube na morju od začetka vojne do 1. marca tega leta znašajo skoraj deset milijonov ton. Te vključujejo potopljene, poškodovane in zasežene parnike. Izgube je razkril v parlamentu L. Bruntisford, tajnik admiraltete. Tonaža potopljenih nemških parnikov je znašala 3,365,000 ton, italijanskih 4,027,000 ton, japonskih 1,875,000 ton, osiščnih satelitov pa 626,000 ton.

General Weygand jetnik v Nemčiji

Bern, Švica, 5. apr.—General Maxime Weygand, bivši guverner francoske Alžirije, je jetnik v taborišču v bližini Nuremberga, Nemčija. To vest je objavil švicarski Rdeči križ. Nemci so aretirali Weyganda v bližini Vichyja v novembru preteklega leta.

EDEN ZA POPOLNO RAZOROŽITEV OSIŠČNIH DRŽAV

Nemčija, Italija in Japonska ne smejo ogražati miru

MEDNARODNA POLICIJSKA ORGANIZACIJA

Ottawa, Kanada, 3. apr.—“Edina zaščita človeštva pred novo vojno je popolna razorožitev Nemčije, Italije in Japonske,” je rekel Anthony Eden, angleški zunanji minister, v svojem govoru v kanadskem parlamentu. “Te gangleške države je treba razorožiti, da ne bodo nikdar več ogražale miru.”

Eden je rekel, da so bile demokracije preveč popustljive napram Nemčiji, Italiji in Japonski, kar se zdaj maščuje nad njimi. Prva svetovna vojna, ki je imela po razglašenem geslu končati vojno, ni izpolnila pričakovanj. Demokracije bi morale odločno nastopiti proti nemškim, italijanskim in japonskim agresorjem.

“Naša dolžnost je, skrbeti, da naši otroci ne bodo vrženi v novo katastrofo,” je Eden nadaljeval. “Od svoje strani lahko odločno povem, da bom gledal, da gangleške države ne bodo nikdar več dvignile orožja. Jaz ne dam nič na zagotovila državljanov totalitarnih držav. Edina zaščita človeštva je v popolni razorožitvi. Našim otrokom moramo jaročiti svet, v katerem bo vladala svoboda in bo človek gospodar svoje duše, da ne bo v vednem strahu pred napadom. Ko bo ta vojna končana, bodo morali Združeni narodi ustanoviti mednarodno policijsko silo, ki bo skrbela, da ne bodo Nemčija, Italija in Japonska vrgli sveta v novo vojno.”

Eden je v svojem govoru omenil hibe Lige narodov. Ta bi bila morala imeti mednarodno avtoriteto, podprto z orožjem, pri izvajanju svojih zaključkov. Ker je ni imela, so Nemčija, Italija in Japonska lahko šle preko njenih zaključkov. Posledice vidimo in občutimo danes v krvavi vojni, ki je zajela ves svet.

Unije počaste spomin poljskih socialistov

Chicago, 3. apr.—Spominski shod, na katerem bo izrečen protest proti sovjetski vladi zaradi umora Henryka Ehrlicha in Viktorja Alterja, voditeljev židovskih delavcev in socialistov na Poljskem, se bo vršil v torek večer v hotelu Morrisonu. Shod so sklicale unije Ameriške delavske federacije in Zveza židovskih strokovnih unij. Samuel Laderman, načelnik obrambnega odbora te Zveze, bo predsedoval shodu. Kot govorniki bodo nastopili John Fitzpatrick, predsednik Čikaške delavske federacije; Preston Bradley, pastor ljudske cerkve; John Fewkes, predsednik Ameriške učiteljske federacije; Harry O'Reilly, pokrajinski direktor ADF, in M. Tabachnisky ter S. Mendelsohn, prijatelj in večletna tovariša Ehrlicha in Alterja.

Bolgarski kralj Boris pri Hitlerju

London, 3. apr.—Radio Berlin je naznanil, da je bolgarski kralj Boris obiskal Hitlerja zadnjo sredo. Naznanilo ne omenja namena obiska. Konferenca med Hitlerjem in Borisom se je udeležil tudi Joachim von Ribbentrop, nemški zunanji minister.

Vesti z jugoslovnaske fronte

Poročila Jugoslovnaske informacijskega centra in drugih virov

Artilerija pravoslavne srbskega nadškofa

Kairo, 20. marca (Reut).—Po vesti iz dobro informiranih jugoslovnaskega virov je bil aretiran nadškof srbske pravoslavne cerkve Nikolaj (Velimirovič). Poročajo, da je obtožen pridigarja proti marionetnemu jugoslovnaskemu ministrskemu predsedniku Milanu Nedelcu. Nadškof Nika (Velimirovič) je čisto predačil na univerzah v Ameriki in Veliki Britaniji. Sabotaža na srbskih železnicah. Kairo, 20. marca (AP).—Uradni jugoslovnaskega poročajo danes, da je nemški vrhovni poveljnik v Beogradu objavil, da je bilo v Požarevcu, 40 milj jugovzhodno od Belgrada, ustreljenih 400 Srbov za kazen za železniško sabotažo. Vas Teponica v bližini Požarevca je bila iz istega razloga porušena in zažigana. Ponesrečeno rekrutiranje jugoslovnaske muslimanov. London, 21. marca (ONA).—Jugoslovnaskega vlada v izjavi poroča danes, da so se na poti nacistov, da bi med jugoslovnaske muslimane nabrali prostovoljcev za nekakšno arabsko legijo, izjavili. Urad za nabor teh prostovoljcev, ki bi se imeli boriti v armadi osi, je organiziral bivši jeruzalemski mufti v Sarajevu, očerju muslimanskih predelov Jugoslavije; urad so zaprli zaradi pomanjkanja prostovoljcev. Nemški poskusi gospodarske mobilizacije na Hrvaškem. Bern, 18. marca (Posebna vest CSMu).—Na Hrvaškem je bila na podlagi konfiskacije skoro vseh surovin ustavljena proizvodnja predmetov za civilno uporabo. Kljub vsem naporom pa se mobilizacija gospodarskega življenja za nemški vojni napor na Hrvaškem zaradi nadarjanja partizanskega odpora ni posrečila. Zda organizirajo delavske bataljone za poljedelstvo, toda odposlanje hrvaških delavcev v raj je menda tudi političnih razmer začasno ustavljeno.

Gospodarska mobilizacija v Srbiji

Bern, 18. marca (Posebna vest CSMu).—Priprave za totalno mobilizacijo vseh delavskih sil in gospodarskih možnosti srbskega ozemlja so deloma že izvršene. Ze dalj časa je v veljavni deseturni delovni čas ali celo še več; uvedli so tudi nemški sistem za mezdje, po katerem se plačuje delo od kosa. Živež razdeljuje strogo le sorazmerno z izvirnim delom. Vse prodajalne in delavnice, ki niso v neposredni zvezi z nemškim vojnim naporom, so zaprte, a vse one, ki poslujejo, se nahajajo pod najstrožjim nadzorom nemških uradnih organov. Poskušali so tudi dvigniti srbsko poljedelstvo in baje ustanovili v Beogradu delavnice za poljedelske stroje in pluge. Prebivalstvo srbske prestolnice mora na delo, kakor je v srednjem veku morala raja na tlako—možje od 17. do 21. leta so organizirani v delavske bataljone. Muenchener Neueste Nachrichten prinaša v svoji številki z dne 2. februarja izjavo začasnega pooblaščenca za gospodarstvo okupirane Srbije, Neuhause, ki je dejal, da ima Srbija v svoji gospodarski strukturi "ugodne pogoje za obstoje in za zadostno prehrano. Srbija je na robu da prebreds krizo, katero bi njenem gospodarstvu povzročila vojna. Dosega je prej pridelala le pšenice, koruze, zda sadi tudi krompir, vendar v druge potrebe poljedelske pridelke. Najpomembnejši pogoji za uspeh teh gospodarskih načrtov je izpeljava iz nemških in italijanskih železnih cest, ki jih je Nemčija dobavila. Srednje železo in preje kapitala. Toda Srbija bo živela svoje

Z LONDONSKEGA RADIA

London, 20. marca (Radiopremijna služba).—Paveličeva hrvaška radiostacija odkrito priznava, da šteje londonski radio med svoje najnevarnejše sovražnike. Na Hrvaškem je strogo prepovedano poslušati London. To najbolje pokaže ogromno razliko med fašizmom in demokracijo. V svobodnih demokratičnih deželah more vsakdo poslušati kogar in kar hoče; tudi kritika in mišljenje sta svobodna. Toda zda nacifašistična Paveličeva postaja odgovarja na londonske emisije, in tako obenem

posebno življenje le, ako bo zapala svoji vladi in se disciplinirano pokorila njenim ukazom."

Domača fronta

Office of War Information, Foreign Language Division, Washington, D. C.

Racioniranje mesa, masla in drugih jedi

Skoraj vse vrste mesa, razen perutnine in divjačine, mnoge vrste sira, kakor tudi maslo, slanina, ribe v konzervi, mast in užitna olja so sedaj racionirana. Začenši od 29. marca ne morete kupiti teh jedi brez rdečih znamk v knjižici za vojno racioniranje šte. 2 (War Ration Book Two).

Gospodinje so se že naučile, kako se kupuje z znamkami na točke (point samps), ker so imele že izkušnjo s plavimi znamkami od 1. marca naprej. Dasi se pričakuje prav malo zmede, v teku prvega tedna kupovanja z rdečimi znamkami, je jako važno za vsakega, da dobro razume glavna navodila za rabo teh znamk. Razlik med kupovanjem jedi v konzervi ali drugače pripravljeneh, ki se kupujejo s plavimi znamkami, in kupovanjem mesa, masla in drugih jedi, ki so sedaj racionirane, z rdečimi znamkami je malo, ali treba jih jasno in natančno razumeti, da ne bo zmede.

Slednja jedila so bila racionirana

1. Vse vrste mesa, izvzemši perutnine in divjačine, naj bodo sveže, zmrznjene, prekajene, v konzervah ali steklenicah. To seveda vključuje vse goveje, telečje, prašičje meso in jagnjetino ter raznovrstne mesenine kot so jezik, možgani, srce itd.,

tudi priznava, da Hrvači navzlic vsem grožnjam in smrtni kazni vendar poslušajo radio London, ker jim prinaša resnico. Fašisti in ustaši hočejo, da se jim vse pokori po suženjsko, ker vedo, da jim sicer ne bi bilo obstanke na vladi. Po dveh letih prelivanja krvi in groze preganjanja—ali naši sovražniki še vedno mislijo, da jim bo uspelo odvaditi Srbe, Hrvate in Slovence stremljenja za svobodo?

Dve leti že divjajo neprestani, beani gerilski boji, ki so ravno zda najhujši na ozemlju marionetne Paveličeve države.

Da bi se opravičila napram narodu zaradi svojih neuspehov v boju z gerilskim pokretom, citira Paveličeva radiostacija Indijo—pozablja pa, da je v Indiji preko 300 milijonov ljudi in le 60.000 angleških vojakov. Ako prenesemo to razmerje v Jugoslavijo, bi se morala Paveličeva vlada vzdrževati z armado komaj 3000 vojakov. Zanimivo bi bilo opazovati, koliko časa bi vzdrževali svojo oblast, ako bi jo vsiljevali našemu narodu z zasedbenimi četami 3000 vojakov.

vse vrste klobas, ekstraktov govedine in druge mesne produkte in koncentrate.

2. Vse vrste ribjih produktov v konzervi. (Sveže, zmrznjene, prekajene itd. ribe ali ribji produkti, ki niso v tesno zaprtih posodah, niso podvrženi racioniranju).

3. Vse vrste masti in olja, včevši maslo, margarin, slanino, zabelo, olje za kuhanje in solato. (Zabela za solato, majoneza in čisto olivno olje niso racionirane).

4. Najvažnejše vrste naravnega in predelane sira in večina derivativov sira; ali ne mehke vrste sira kot so "cottage" in "cream cheese". Racionirani sir vključuje mnoge vrste osušenih, zdrobljenih in prekajenih sirov trde vrste.

Splošna pravila za racioniranje

Kakor v slučaju plavih znamk, ki se rabijo za kupovanje vsake vrste konzerviranega ali procesiranega sadja ali zelenjave, se rdeče znamke morajo rabiti za kupovanje novoracioniranih jedi. Z drugimi besedami znamke z dotičnim številom točk (points) se smejo po volji rabiti za meso, maslo, masti itd. Ako gospodinja hoče, sme porabiti vse svoje rdeče točke za meso ali pa sme deliti svoje kupovanje na točke na primeren način, da zadosti jedilnim navadam svoje družine.

Pri tem novem vzporedju se ne zahteva, da bi konzument podal izjavo, koliko teh racioniranih

Jedil ima že doma, in ni treba nikake nove registracije, ker knjižica za racioniranje šte. 2, ki je bila prej izdana, že vsebuje mnogo strani z rdečimi znamkami.

Rdeče znamke, označene "A", veljajo za prvi teden.

Drugače kot pri plavih znamkah bodo različne skupine rdečih znamk postajale veljavne vsak teden, začenši z znamkami, ki imajo označbo "A", za prvi teden od ponedeljka 29. marca naprej. Prihodnji teden, ki začne 4. aprila, bodo veljavne znamke "B", v tednu, ki začne 11. aprila, bodo veljavne znamke "C" in tako dalje. Za vsak naslednji teden v aprilu se bo rabila nova skupina rdečih znamk.

Važno je pa zapomniti si, da se vrednosti vsake skupine znamk nadaljuje vseskozi do konca meseca.

Z drugimi besedami znamke "A" se smejo držati za rabo tudi po prvem tednu—in isto velja tudi za znamke "B", "C", "D", ki so ravno tako dobre od dneva, ko postanejo veljavne pa do konca aprila, ko vse znamke "A", "B", "C" in "D" iztečejo in le znamke "E" bodo veljavne. Kdaj iztečejo znamke "E", se kasneje objavi.

Vrednost točk na rdečih znamkah

1. Rdeče znamke imajo natisnane iste številke kakor plave znamke. V vsaki knjižici šte. dve so vrste rdečih znamk 8, 5, 2 in 1 točke.

2. Za nakup mesa, masla in drugih racioniranih jedi je vsakemu posamezniku dovoljeno isto število točk ne glede na njegovo starost in jedilne navade. V prvi dobi racioniranja, ki se začne 29. marca, sme vsaka oseba porabiti na teden rdeče znamke v vrednosti 18 točk.

Za udobnost odjemalcev sme prodajalec vračati kot drobšč rdeče znamke, ako odjemalec nima natančnega zneska znamk za potrebne točke. Le znamke za 1 točko se smejo rabiti v to svrhu in seveda te morajo biti veljavne za časa nakupa.

4. V vsaki prodajalnici bo razobešen seznam približno 150 predmetov, ki prikazuje uradne vrednosti v točkah, toliko za funt kolikor za unčo. V tej zvezi je treba opozoriti, da, ako ulomek poedinega nakupa je manj kot polovica ene točke, bo odjemalec imel korist od tega, ako pa grez čez polovico ene točke, je treba izgubiti eno celo točko.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti)

2. marca 1943. Angleži so čudni ljudje. V Sloveniji so pred vojno imeli v rokah upravo mehiških rudnikov, zdaj so v Angliji edini, ki imajo v rokah slovenske šolske čitanke. Ena ali dve družini sta živeli tam pred vojno, prinesli so s sabo šolske knjige. Kako jih ljubosumno hranijo, ne dajo jiz iz rok niti ljudem, ki bi jih boljše razumeli, ker znajo dobro

vali nekda v vzhodnih deželah, tam, kjer sije solnce leto in dan, kjer je zlata obilo in bogastva čez mere. Ščasoma pa so se ljudje v tistih krajih do čuda pomnožili in naši očetje so se napotili iskat drugih selišč; zapustili so kraj obilne sreče, rajši ko da bi se bili rvali in pobijali; zakaj ljubili so mir... Vidite, tako so v slovenskih solah učili otroke, da se rešuje "problem Lebensrauma." Naši sosede so

Naša "Dolenjka" iz Londona, katera piše "Pismo iz Londona" za Prosveto, in njena hčerka Dušica.

slovensčino! Imajo tudi Grudnovo Zgodovino slovenskega naroda. Hranijo pismo slovenske deklice, ki ga kažejo angleškimi prijateljem, "ker noben angleški otrok ne bi napisal takega pisma, da se zahvali za majhno božično darilo." S pokončnimi, tako pravilnimi, skrbno napisanimi črkami: "Veselošpovski gospod ravatelj in milostljivi... Bog Vam poplača vse, kar ste mi dobrega storili!... Sprejmite mnogo najiskrenejših pozdravov in poklonov od Vam vedno hvaležne Malke."

Jaz ne morem razumeti, zakaj se Angleži tako čudijo temu pismu. "Taka je bila pri nas navada, da smo se zahvalili za darila. Naučili smo se, da se moramo vedno zahvaliti, če nam kdo kaj da ali kaj naredi za nas. Veste, da smo se otroci vedno zahvalili zdravniku, potem ko nam je nehal drezati z žlico po grlu, ali ko nam je dovolj globoko zacepil strup proti kozam v roke, obe roki, da je bolelo strašno! Vem za slučaj, ko je bil mlad fantek operiran na slepiču, zbudil se je iz narkoze, zahvalil se je zdravniku za operiranje in kmalu potem umrl. Angleži se čudijo, pravijo, da so slovenski otroci neverjetno dobri. Kje in kako se nauče tega?

Postala sem pozorna na slovenske otroke in slovensko vzgojo. Izgovorila sem si čitanke, slovenske šolske knjige — taka redkost v Angliji, kako jih je težko dobiti. Še nikdar nisem bila tako ponosna na Slovenijo, kot ko sem čitala ta berila. Ne vem, kako se je zgodilo, da jih nisem že prej opazila, ko sem bila pred vojno v Ljubljani, ker izdane so bile že l. 1935. Ni bilo dosti časa, komaj deset let po vojni, deset let, kar smo stali na svojih nogah, deset let revščine, prerekanja, spletkarjenja in sumničenja — ali vendar smo Slovenci zaslužili svoje zrelostno spričevalo, če z ničemer drugim, s šolskimi knjigami, ki smo jih preskrbeli svojim otrokom. Mogoče je ni države v Evropi, ki bi tako dobro poskrbela za vzgojo svojih otrok.

Sredi divje vojne smo, zato je še bolj vnebovpijč duh, v katerem so sestavljene slovenske čitanke. Duh, ki kliče v nebo po bratstvu vseh ljudi, po ljubezni vsega človeštva, po brez-pogojnem spoštovanju večnih vrednot in vrlin: zemlje; domače zemlje, materinega jezika, matere in družine, poštenosti in učenosti. Ko so bili naši slovenski otroci pred desetimi leti stari deset let, so šli v prvo gimnazijo in na prvi strani slovenske čitanke so čitali: "Sveta si, zemlja, in blagor mu, komur plodiš." Naši očetje so stano-

vali nekda v vzhodnih deželah, tam, kjer sije solnce leto in dan, kjer je zlata obilo in bogastva čez mere. Ščasoma pa so se ljudje v tistih krajih do čuda pomnožili in naši očetje so se napotili iskat drugih selišč; zapustili so kraj obilne sreče, rajši ko da bi se bili rvali in pobijali; zakaj ljubili so mir... Vidite, tako so v slovenskih solah učili otroke, da se rešuje "problem Lebensrauma." Naši sosede so

učili svoje vse drugače, če bi bili imeli naši očetje, ali pa mi, kaj govoriti v svetu, bi ne bilo danes vojne. "Slomšek o materinem jeziku. Govoril je koroškimi Slovincem o binkoštnih l. 1838. Zalosten in dolgočasen bi bil svet, ko bi govorili vsi ljudje isti jezik. Bog bi prav tako lahko dal vsem ljudem en jezik v govorjenju... A božja modrost tega ni storila... Kdor svoj materin jezik zavre, ter ga pozabi in zapusti, je podoben zmedenemu pijancu, ki zlato v prah potepa in ne ve, kakšno škodo si dela. Slovenski starši, ki znajo slovensko, pa svojih otrok slovenskega jezika ne uče, so nevaležni hišniki, ki napravijo svojim otrokom drago domačo reč, slovenski jezik, ki so jim ga jročili njihovi dedje. Taki očetje in matere so podobni slabim gospodarjem, ki prodajo svoje očetno gospodarstvo, kupujejo druge hiše, a pridejo večidel na beraško palico. Kar je oče doberga prejel od svojih starih, moga zapustiti svojemu sinu; kar se je mati hvale vrednega naučila od svoje matere, bo zapustila tudi svoji hčeri. Materin jezik je najdražja dota, ki smo jo dobili od svojih starih. Skrbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in svojim mladim zapustiti."

Potem imate ono strašno povest o otrokovi ročici, ki je enkrat udarila nazaj svojo mater. Matere ni bjelelo, pozabila je. Ali dete je umrlo in ne srečna

ročica ni mogla mirovati pod zemljo. Ko je mati prišla na grob, je črna ročica molela iz zemlje. Naročeno je bilo mater, da mora z zeleno vejico obiti črno ročico, dokler ne najde miru. Bolj bela in bolj bela je postajala ročica in izginila pod zemljo. Trda je ta povest, angleški starši bi je ne povedali svojim otrokom, najbrže tudi ni v skladu s psihoanalizo in modernimi načeli otroške vzgoje, ali — kateri otrok bi se še upal po tej povesti udariti nazaj svojo mater?

Vse življenje so razvili pred otrokovimi očmi profesorji, ki so složili čitanke. Imate basni o divjih živalih z neizogibno "moralo" na koncu. Imate povesti o bajnih bitjih, o svetnikih, lakoti po slovenskih hišah; o naših rudarjih, naših mestih; o daljnem svetu, o piramidah, o puščavi Gobi, o domačem in daljnem morju. Zastopane imate vse domače pisatelje in pesnike in veliko tujih. Prevodi iz stare latinščine in grščine, iz moderne francoščine in angleščine in ruščine.

Niso pozabili naših izseljencev. V čitankah za prvi, drugi, tretji, četrty razred: vsako leto se vas spominjajo. Imate Narte Velikonjevo črtico "Amerikanca". "Kako mi je čakal! Prihajali so iz Amerike na obisk. Sin, ki je bil še deček, ko je odšel s stricem, snaha Amerikanca, ki je nosila klobuk, trije otroci, podobni očetu kakor kraljcar kraljcarja. Pridejo!... Prišli so z avtomobilom! Oče jih je čakal na cesti, avignili so mi mo njeja, ni jih spoznal." "Dober dan, dober dan," jim je segal v roke in otroci so ponavljali: "Toper tam, toper tam!" "Ne razume vas," je rekel sin in nekaj rekel otroku. "Ne razume vas." "Da me ne razume po naše?" se je zgrozil oče... "Da me zda tile otroci, moja kri, ne razumejo!" Sin se je ob teh besedah zresnil, kakor da ga je zboldil in ves v zadregi je stopil k očetu. "Pa ne mislite resno!" Oče se je vzravnil in bruhal kar besen od strahne ujaljenosti: "Vama je za šalo, tebi in meni, a da sta meni to storila —" Starec se je krivil od muke, ki mu je grabila srce. Čutil se je osmešenega, strašno osamljenega in za nekaj časa se je naprej veselil, opeharjenega.

Odkar sem prečitala čitanko, me strahi in preganja misel, da naj se zgodi karkoli, samo to se ne sme zgoditi, da se moja mati in moja Dušica ne bi mogli razumeti. Tega zločina naj me obvaruje Bog.

"Domovina, ti si kakor zdravje," čitam Cankarjev naslov. In kakor zdravje, kakor božja beseda se mi zdi, da veje iz teh knjig, ki so bile namenjene slovenskim otrokom za vzgojo, ki jih tako ljubosumno hranijo v svojih omarah angleški upravitelji rudnikov, ki sem jih tako težko dobila, da sem jih prečitala.

Dolenjka.

Najzanesljivejša dnevno delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Jugoslovnaske častniki v Texasu

Slika kaže skupino jugoslovnaske vojaških oficirjev, ki so pred dvema letoma ob času nacistične invazije pobegnili iz Srbije in se srečno pretekli akoci Grčije, Turčije, Palestino in Afriko do Amerike. Danes se vadijo v ameriškem letalskem zberu na Ellington Fieldu v Texasu in nekake bližnjega dne bodo v ameriških bombnikih in bojnikih pluli nad Evropo in sipali smrt na nacistične fašiste. Stojče v gornji vrsti od leve na desno so: poročnik Živko Miločković, kapitan (prvega razreda) Kosta Lekić, kapitan (prvega razreda) Kiril Sabadoš, podporočnik Ivan Koros in kapitan (drugega razreda) Đinko Vetešina. Sedeč v spodnji vrsti od leve na desno so: podporočnik Vlado Radovič, podporočnik Borislav Stefanović, poročnik Slobodan Pavlovič, podporočnik Orah Crvenković in Momčilo Marković.

FULL SPEED AHEAD

A. S. Treasury Dept. W 90 7253 Courtesy Miami Daily News

ZNANCI

ČRTICE
ANT. ADAMIČ

(Se nadaljuje.)

Nikdar ni posejal zabav in z ljudmi je občeval samo toliko, kolikor je zahtevala služba. Še hrano si je naročil na dom. Preživljal se je sicer skromno, toda dostojno.

— Je-li res živ mrtvec, ko se je duševno jedva uravnovesil? Z mrtvcevm ga pita Ema, ona ženska, ki je zaradi nje sklenil, da krene nazaj v življenje! Ples! Kaj je njemu do nje? On misli na smehljajočo se srečo, ki ga čaka v družinskem življenju, polnem sladkosti in srčnega miru.

Sicer je pa takoj obžaloval, da je tako odkritostno in prostodušno izrazil svoje mnenje o plesu. Tudi pogodil ni prave ... Mar ni tudi on — gladen ljubezni? Krivično je sodil ... Seveda, bil je nekaj mlad, živahen ... Tudi Ema je še bolj mlada kot priletna ...

Risar Habicht, čudak, je šel po desetih letih prvič na ples. Vrtalo mu je po možganih, korak zastajal.

— Ali ni smešno, ogabno, da gre? Danes udrisati kot moralist po zabavi, jutri pa drevil v sredo vrtinca! Toda on ne hiti na ples zaradi zabave, pač pa zato — priznal si je odkrito — ker se je bal za njo. Ljubosumnje ga je mučilo!

In še neki drug črv ga je grizel: užaljeno samoljublje. Nemila usoda ga je potrla. Dolga je doba njegovega trpljenja, duša pa je čaka in telo še zdravo vzlic hudi pokori za greh v mladosti.

V duhu si je zbral Ema za svojo družico. Protestirati mora proti domnevi, da je živ mrtvec: dokazati hoče, da je še zelo, zelo živ človek in da je lahko še vedno junak velemestnega salona. Presenetiti jo mora. Neprilakovano se pojavi v plesni dvorani, pohiti k njej, se ji pokloni, poljubi roko, zaprosi za ples in ... in ... Ponižal se bo, opraviči. Triumfalno bo. — Med plesom čarobnega valčka ji odkrije svoje srce in načrte. Lažal se ji bo in ji povedal, da misli nanjo že od prvega dne, odkar se je naselil pri njenih roditeljih v sobici, ki so jo oddajali.

Da bi ga odklonila? Nemogoče! Njena mati mu je že obilo potov namigavala. In — katero dekliško srce, posebno v letih, ne vzvalovi ob resni ženitni ponudbi? Današnji večer bo mejnik v njegovem življenju.

Garderobier se mu je globoko klanjal. Nati-kaje si rokavice, je Habicht togo korakal skozi množico pohajkovalcev. Umikali so se mu, odskakovali so; široka gaz se je tvorila pred njim. Golobradci so se suvali za njim in se brezobrazno spogledovali.

O prirodu v vrvečo dvorano je vzbudil pozornost. Njemu je pa bleščalo; dvignil je roko in si zasenčil oči.

— Kje je Ema?

Par za parom je šetal mimo nje. Vsakdo se je ozrl vanj. Suha brinetka se mu je zasmejala v obraz.

— Kakšne vrste plesalci so to? Vsi dečki so v kratkih, črnih suknjčih. Kratka krila do kolena; — kje so šumeče vlečke? Razigranost, razposajenost v vsaki kretnji; — kje sta gracija in dostojanstvo? Čudil se je.

Sedaj se s truščem oglašil orkester. Množica zavalovi. Plesalci stopicajo, se vijejo, zibljejo naprej, nazaj, vstran ... Razvratne melodije ... Habicht strmi.

— Je v plesni dvorani? V blaznici? Ti plesalci niso ljudje, so opice ... Habicht je zaplел prste v brado.

Trušč je pojenjal, množica se upokoila. Habicht opazi svojo izvoljenko; ob roki vitkega mladeniča se bliža. Ema ne vidi ničesar, poslušaj svojega kavalirja, ogleduje svoje čevljičke ... gre mimo Habichta.

— Kaj naj pomeni to preziranje? — Je morda tako zaverovana v sladko govorico dvorečega ji dolgina?

Habicht se je zasukal in odšel. V kavarni je spil črno kavo. Toda obetanka mu ni bilo in zopet se je povrnil v šumno dvorano.

Baš igra godba. Habicht šteje takt: Ema, dva, tri, ena ... Saj igrajo valček! Opazi Ema, ki sedi poleg matere. Prerine se skozi plesalce, se pokloni, trči s petami. Materi poljubi roko, hčerko prosi za ples. Ema se vsa presenečena zasmehlja, toda ne vstane s sedeža.

— Ne smeš odkloniti! jo poduči gospa mama. — Saj ne odklanjam, ali — Emine oči begajo po dvorani — jaz sem obljubila ta ples Karlu. Kje je toliko časa?

Habicht si je grizel ustnice, njegove oči so prebadale mater.

— Dovolj si ga čakala, naj pa še on počaka. Kar pojdiva, je odločala mati. — Gospod Habicht je bolj fin kavalir.

Ema je še vedno oklevala.

V Habichtu se je nekaj rušilo, pogrezalo; mrzel znoj mu je orosil čelo. Globoko se je poklonil in izgovoril je s tresočim se glasom: — Oprostite, prosim, da sem se drznil ...

— Zakaj, zakaj? se je razburila mati. — Ema, takoj moraš plesati z gospodom! — Mati se je dvignila, za njo Ema.

— No, pa pojdiva, je dejala gospodična in si popravišla kodre za prevezo na lasih. Habichtove oči so vzplapolale v poslednjem žarku upanja.

— Ne morem se vam dovolj načuditi, se je Ema trudno smehljala. — Tak nasprotnik plesa — in sedaj.

— Vse vam pojasnim, vse povem, gospica, samo pojdiva že, je bruhnilo iz nje. Ema mu ponudi roko, a jo takoj zopet iztrga.

— Ah, saj sem vedela! Glejte ga, ni me pozabil; moj Karel je tu!

Njen glas je drhtel, lice ji je zagorelo. Čai vitki mladenič se je priklonil pred njo. Planila je v njegove roke.

Habichtu je potemnelo lice. Segel si je v brado in sklonil glavo. — Kje je? Kaj se je zgodilo? Čemu je tu?

Gospa mama je opravičevala hčer in ga vabila, naj prisede k njej. Ni je niti slišal. Okrenil se je od nje in se zamotal v vrvež. Brezobzirno pehaje plesalce pred seboj, se je preril do izhoda in izginil.

V svoji sobici se je zopet postavil pred zrcalo. Dolgo je motril svoj smrtnobledi obraz. Bolesni vzdih resignacije se mu je izvil iz prsi: — Mrtveci naj počivajo v miru.

Pometal je svečano obleko raz sebe in se opravičil po delavniško. Sedel je na mizo, na kateri se je razprostiral obsežen stavbeni načrt.

Ko je v zgodnjih jutranjih urah prišle Ema z materjo domov, je pri risarju luč še vedno brela.

ZOBOVJE

Kadar je bila sama, se je Polona zatopila v premišljevanje. Tedaj je kuhinja zanj kakor izumrla; ogenj v peči je ugašal ali je pa krop prekipel.

(Dalje prihodnjik.)

Sosedje in druge novele

Ant. P. Čehov
Poslovenil Fran Pogačnik
BABJE CARSTVO
I.
Večer

(Nadaljevanje.)

Dočim se je gospodarica napravljala, je Miščenka v novem fraku in lakastih čevljih hodil po salonu in sprejemnici ter čakal nanjo, da ji čestita. Vedno je hodil z nekam mehkim, nežnim koraki. Da si mu gledal na noge, roke in kretnje glave, si moral nehoti misliti, da pravzaprav ne hodi, temveč se uči plesati prvo figuro v četvorki. Ne glede na svoje tenke, žametne brčice in lično, že nekoliko gizdalinsko zunanost, je bil resen, pameten in pobožen kakor stariček. Kadar je molil, se je do zemlje klanjal in v svoji sobici je rad žgal kadilo. Bogate in odlične ljudi je čislal in spoštoval, ubožce in prosjake vseh vrst pa je preziral z vso silo svoje zagrizeno lakajске duše. Pod okrobljeno srajco je nosil še drugo flanelasto, ki ga je grela brašena pozabila boga, zaspala

pozimi in poleti, zakaj zelo se je bal za svoje zdravje. Učesa je imel zamašena z vato.

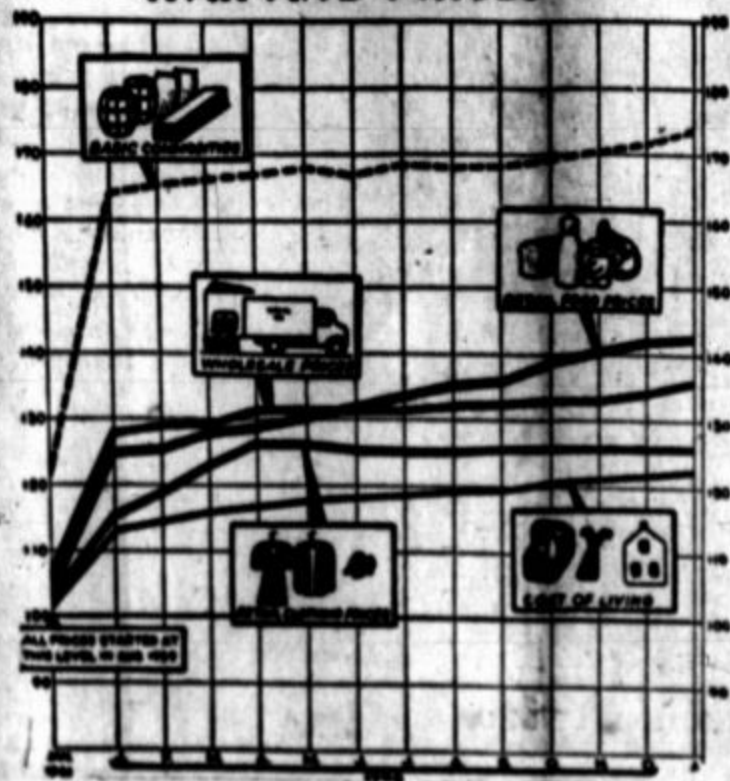
Ko je Ana Akimovna z Mašo šla skozi dvorano, je sklonil glavo globoko in nekoliko v stran in dejal s svojim prijetnim, sladkim glasom:

— Čast mi je, Ana Akimovna, da vam slovesno čestitam k prazniku Kristovega rojstva! Ana Akimovna mu je podarila pet rubljev, uboga Maša pa je onemela. Njegova praznična zunanost, nastop, glas in besede so jo omamili a svojo krasoto in veličastvom. Šla je za svojo gospodinjino in ni ničesar mislila, ničesar videla, le smehljala se je sedaj blaženo, sedaj bridko.

Gorenjo hišo so imenovali "čisto" ali "blagorodno polovico", tudi "hrami", spodnje prostore, kjer je gospodarila teta Tatjana Ivanovna, pa "trgovsko", "staro" ali pristo "babjo polovico." Zgoraj so navadno sprejemali plemiče in izobražence, spodaj pa preproste ljudi in tetine osebnosti. — Krasna, polna, zdrava, še mlada in sveža, čuteč na sebi razkošno obleko, ki je razširjala, kakor se ji je zdelo, sijaj na vse strani, je Ana Akimovna stopala v pritičje. Tu so jo sprejeli z očitki, da je "izodrugro flanelasto, ki ga je grela brašena"

službo božjo in zamudila pritičje, da poskuša blagoslovljene velikonočne darove; takoj nato pa so jeli ploskati z rokami in ji iskreno pripovedovati, kako je lepa in čudovita, ona je verjela, se smejala, jih poljubljala in stisnila temu rubelj, onemu tri ali

WAR AND PRICES

Ameriški vojak Robert Wilson zabuja pozornost domačinov, ko se vozi po ulicah Čengutja, Kitajaka.

pet, kakor je bil človek. Ugajala ji je tu. Kamorkoli se je ozrla, povsod kiti, slike, lučice, portreti duhovnikov in duh po menihih; v kuhinji so rožljali noži in po vseh sobah se je širil duh po nečem skromnem, a zelo okusnem.

Žoltobojna tla so se lesketala, od duri v kote so bile položene ozke svetlo-sinje rižaste preproge, a sonce je kar žarelo skozi okna.

V obednici je sedelo nekaj tu-jih stark; tudi v Barbarini sobi so sedele starke, med njimi gluhonema deklica, ki se je vedno sramovala in jecljala: "Bli, bli ..."

Dve mršavi deklici, sprejeti za praznike iz sirotišnice, sta skočili k Ani Akimovni, da bi ji poljubili roki, a sta pred njo obstali, omamljeni od razkošja njene obleke. Ana Akimovna je opazila, da je ena teh deklic malo pohabljenja in sredi blagega, prazničnega razpoloženja je, je pri arcu bolestin zabeležila ob misli, da bodo to deklico ženini prezirali in da se nikdar ne omoži. V čumnati kuharice Agatjuške je sedelo za samovarom kakih pet krepkih kmetov v novih srcah; to so bili kuharični sorodniki, ne tovarniški delavci. Ko so zagledali Ana Akimovno, so se vzdignili s svojih sedežev in prenehali žvečiti, dasi so imeli vsi polna usta.

Iz kuhinje je stopil v čumnato kuhar Stefan v beli čepici in z nožem v roki ter je čestital; prišli so tudi hlapeci v klobočevinastih čevljih voščiti praznike. Skozi vrata je pomolil glavo vodovoz z ledenimi svečami v bradi, a si hi upal vstopiti.

Ana Akimovna je hodila po sobah, a za njo vse spremstvo: teta Barbara Nikandrova, šivilja Marta Petrovna in spodnja Maša. Barbara, suha, tenka, visoka ženska, višja od vseh drugih v hiši, črno oblečena, dišeča po cipresah in kavi, se je v vsaki sobi pred slikami pokriževala in se klanjala do pasu; pri pogledu nanjo ti je moralo priti na misel, da si je že sešla mrtvaško haljo in da so v isti skrinji, kakor ta halja, spravljene tudi njene srečnice.

Nato so odšli v obednico, pit kavo. Jedva so sedli za mizo, je na nos na vrat pritekla spodnja Maša, z grozo zakričala: "Pevci!" in zbežala. Začelo se je u-sekovanje, hžiko, basovo kajnanje in ropot korakov, ki se je razlegal, kakor da hodijo mimo dvorane v predsoho podkovani konji. Za par hipov je vse utihnilo. Nenadoma so pevci zaorili tako gromko, da so vsi v obednici vztrepetali. Dočim so peli, je dospel svečenik iz sirotišnice, ki je pripeljal s seboj dijakona in dijačka. Ko je oblačil epitrahil, je polagoma pripovedoval, da je ponoči, ko so zvonili k jutranjici, snežilo in da ni bilo hladno, a proti jutru, da je začel pritiskati mráz — Bog z njimi! — in da ga mora biti sedaj kakih 12 stopinj.

"Vendar jih mnogo govori, da je zima za človeka bolj zdrava od leta," je omenil dijakom a takoj se mu je pojavil na obličju trd izraz in zapel je za svečeni-kom: "Tvoje rojstvo Kriste, naš bog ..."

Kmalu je prišel duhovnik iz delavske bolnice in z njim dijaček; nato sestre iz občinske bolnice, otroci iz sirotišnice in petje se je razlegalo neprestano. Pili so, jedli in odhajali.

Cestitat je prišlo kakih 20 tovarniških delavcev. Bili so le starejši nameščenci, vsi dostojno napravljeni, v novih črnih suknjah. Bili so vrli fantje, kakor izbrani, in vsak se je zavedal svoje cene, to je, vedel je, da ga ako izgubi danes svoje mesto, sprejmo jutri z veseljem v drugi tovarni. Videti je bilo, da imajo teta radi, zakaj v njeni navzočnosti so se obnašali svobodno in tudi kadili; ko so sedli k mizi, jo je knjigovodja celo objel preko širokega pasu. Deloma so se pa tudi vsled tega nepriljubljeno kretali, ker sedaj Barbara, ki je imela sicer pri starki velik vpliv in zasledovala delavce v njih naravnostnem življenju, ni imela ničesar govoriti, morda tudi vsled tega, ker so se

"Anjutka, bodi usmiljena radi praznikov!" je dejala, ko je odprla vrata v kuhinjo. "Oprosti mi! Pustimo, kakor je!"

Sredi kuhinje je klečal kočijaž Panteljev, ki je bil že novembra radi pijanosti odpučen. Bil je dober človek, a v pijanosti razgrajal, ki ni mogel spati, nogo je hodil po tovarni in kričal z grozečim glasom: "Vse mi je znano!" Po zabuhlem obrazu in krvavo nabrekli hči se je poznalo, da je od novembra do praznikov neprestano popival.

"Oprostite, Ana Akimovna" je izpregovoril s hripavim glasom, butil s čelom ob tla in pokazal svoj bikovski vrt.

"Teta te je odpustila, a jo prosi!"

"Kaj teta?" je povzela ta vstopivši težko sopeč v kuhinjo; bila je tako rejena, da bi ji na prsi lahko postavil samovar in podnos s čašicami. "Kaj naj hoče tu še teta? Ti si gospodinja, ti odločaj! Ko bi bilo po mojem, bi teh podležev sploh ne bilo tu. Vstani prase," je nestrpno kriknila Panteljeju. "Poberi se mi izpred oči! Zadnjikrat ti odpuščam, a če še kaj zagrešiš, ne prosi me milosti!"

Nato so odšli v obednico, pit kavo. Jedva so sedli za mizo, je na nos na vrat pritekla spodnja Maša, z grozo zakričala: "Pevci!" in zbežala. Začelo se je u-sekovanje, hžiko, basovo kajnanje in ropot korakov, ki se je razlegal, kakor da hodijo mimo dvorane v predsoho podkovani konji. Za par hipov je vse utihnilo. Nenadoma so pevci zaorili tako gromko, da so vsi v obednici vztrepetali. Dočim so peli, je dospel svečenik iz sirotišnice, ki je pripeljal s seboj dijakona in dijačka. Ko je oblačil epitrahil, je polagoma pripovedoval, da je ponoči, ko so zvonili k jutranjici, snežilo in da ni bilo hladno, a proti jutru, da je začel pritiskati mráz — Bog z njimi! — in da ga mora biti sedaj kakih 12 stopinj.

"Vendar jih mnogo govori, da je zima za človeka bolj zdrava od leta," je omenil dijakom a takoj se mu je pojavil na obličju trd izraz in zapel je za svečeni-kom: "Tvoje rojstvo Kriste, naš bog ..."

Kmalu je prišel duhovnik iz delavske bolnice in z njim dijaček; nato sestre iz občinske bolnice, otroci iz sirotišnice in petje se je razlegalo neprestano. Pili so, jedli in odhajali.

Cestitat je prišlo kakih 20 tovarniških delavcev. Bili so le starejši nameščenci, vsi dostojno napravljeni, v novih črnih suknjah. Bili so vrli fantje, kakor izbrani, in vsak se je zavedal svoje cene, to je, vedel je, da ga ako izgubi danes svoje mesto, sprejmo jutri z veseljem v drugi tovarni. Videti je bilo, da imajo teta radi, zakaj v njeni navzočnosti so se obnašali svobodno in tudi kadili; ko so sedli k mizi, jo je knjigovodja celo objel preko širokega pasu. Deloma so se pa tudi vsled tega nepriljubljeno kretali, ker sedaj Barbara, ki je imela sicer pri starki velik vpliv in zasledovala delavce v njih naravnostnem življenju, ni imela ničesar govoriti, morda tudi vsled tega, ker so se

še mnogi od njih spominjali časa, ko je teta Tatjana Ivanovna, ki so jo "bratje strogo držali", bila oblečena kakor navadna ženska, kakor Agatjuška, in ko Ana Akimovna še tekala po dvorišču tovarne in so jo vsi klicali za Antjutko.

Uslužbenci so jedli, govorili in v zadregi zrlji na Ana Akimovno, kako je zrastle, kako lepa je postala. A ta imenitna devotka, ki so jo vzgojili učitelji in guver-nante, jim je bila že tuja, niso je umeli, in nehoti so se držali bolj tete, ki jih je tikala, jih venomer silila jesti in trkajoč z njimi izpila že dve čašici jerebi-kovca. Ana Akimovna se je vedno bala, da bi ji ne očitali prevzetnosti, da je povzdignjenka ali vrana s pavjim perjem; sedaj, ko so se delavci gnetli okrog

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih ...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne ... Cene smerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročniki. List Prosveta stane za vse članke, za članke ali sečlane \$0.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo po mesenosti \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za članke SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:	
Za Zdrav. države in Kanado \$0.00	Za Člone in Chicago je ... \$7.50
1 tednik in ... 4.00	1 tednik in ... 6.00
2 tednika in ... 3.00	2 tednika in ... 5.10
3 tednike in ... 2.00	3 tednike in ... 4.20
4 tednike in ... 1.50	4 tednike in ... 3.70
5 tednikov in ... nič	5 tednikov in ... 1.50

Za Evropo je ... \$0.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo polijem naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenč članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐